

HARUKI MURAKAMI

VÄRITTÖMÄN
MIEHEN
VAELLUSVUODET

HARUKI MURAKAMI:

Suuri lammasseikkailu (1982, suom. 2003)

Sputnik-rakastettuni (1999, suom. 2003)

Kafka rannalla (2002, suom. 2009)

Norwegian Wood (1987, suom. 2012)

1Q84 (osat 1 ja 2 2009, osa 3 2010, suom. 2013)

Värittömän miehen vaellusvuodet (2013, suom. 2014)

HARUKI MURAKAMI

Väriittömän miehen
vaellusvuodet

Suomentanut

RAISA PORRASMAA

KUSTANNUSOSAKEYHTIÖ TAMMI
HELSINKI

Käännöstyötä ovat tukeneet WSOY:n kirjallisuussäätiö ja
Kansan Sivistysrahaston Irene ja Kalevi Sorsan rahasto.

The translation of this book has been supported by FILI.

Japaninkielinen alkuteos

村上春樹『色彩を持たない多崎つくると、彼の巡礼の年』
(*Colourless Tsukuru Tazaki And His Years of Pilgrimage*) ilmestyi 2013.
Shikisai o motanai Tazaki Tsukuru to, kare no junrei no toshi © 2013, by

Haruki Murakami

Suomenkielinen laitos © Kustannusosakeyhtiö Tammi 2014

Painettu EU:ssa

ISBN 978-951-31-7947-2

1

Toisena yliopistovuotenaan, heinäkuusta seuraavan vuoden tammikuuhun saakka, Tsukuru Tazaki ei ajatellut juuri muuta kuin kuolemaa. Niihin aikoihin hän täytti kaksikymmentä vuotta ja tuli siten Japanin lain mukaan täysikäiseksi. Saavutettu rajapyykki ei kuitenkaan merkinnyt mitään aikana, jona oman elämän lopettaminen tuntui mitä luontevimmalta ja järkevimmältä ratkaisulta. Miksei hän astunut viimeistä ratkaisevaa askelta, vaikka juuri tuolloin kuoleman ja elämän erottavan kynnyksen ylittäminen olisi ollut helpompaa kuin raa'an kananmunan juominen? Tsukuru ei tiennyt vastausta vielääkään.

Tsukuru ei koskaan ollut tosissaan yrittänyt itsemurhaa, ehkä siksi että hänen mielikuvansa kuolemasta oli niin realistinen ja raju, ettei hän kyennyt kiteyttämään mielessään konkreettista tapaa kohdata kuolema. Käytännön toteutus oli pikemminkin sivuseikka. Jos kuolemaan johtava ovi olisi ollut Tsukurun ulottuvilla, hän olisi varmastikin enempiä empimättä työntänyt sen auki, ikään kuin arjen luonnollisena jatkumona. Onnekseen tai epäonnekseen hän ei kuitenkaan löytänyt moista ovea lähistöltä.

Olisi ehkä ollut parempi kuolla silloin, Tsukuru Tazaki ajatteli usein. Tätä maailmaa ei silloin olisi olemassa. Miten kiehtova ajatus: maailmaa ei enää olisi, todellisuutena pidetty asia lakkaisi olemasta todellinen. Ympäriöivän maailman kannalta häntä ei olisi enää olemassa, eikä maailmaa vastaavasti hänen kannaltaan enää olisi.

Silti Tsukuru ei voinut ymmärtää, miksi hänen oli ollut pakko käydä niin lähellä kuolemaa. Vaikka taustalla olikin selkeä sysäävä tekijä, niin miksi kuoleman kaipuu oli niin voimakas, että se kietoi hänet sisäänsä yli puoleksi vuodeksi? Kietoi sisäänsä – se oli todellakin oikea ilmaus. Kuin valtavan valaan nielaisema Raamatun hahmo, joka jatkoi elämäänsä otuksen vatsassa, Tsukuru putosi kuoleman mahalaukkuun ja vietti toisiaan samankaltaisina seuraavia päiviä pimeässä, jähmettyneessä onkalossa.

Hän eli tuon ajanjakson kuin unissakävelijä tai kuollut, joka ei ole huomannut jo kuolleensa. Auringon noustua hän heräsi, harjasi hampaat ja puki päällensä käsiin sattuvat vaatteet, meni junalla yliopistolle, teki luennolla muistiinpanoja. Kuin rajun tuulen yllättämäksi joutunut, katulamppuun tiukasti takertunut ihminen hän tarrautui annetun aikataulun luomiin rutiineihin. Hän ei puhunut kenellekään, jos ei ollut asiaa, ja palattuaan asunnolleen hän istui lattialle ja seinään nojaten pohdiskeli kuolemaa tai elämän puuttumista. Hänen edessään ammotti pimeä kuilu, joka johti suoraan maapallon ytimeen saakka. Sen pohjalla hän näki pilveksi kovettuneen olemattomuuden pyörteen, ja korviin kantautui syvä hiljaisuus, joka painosti hänen tärykalvojaan.

Silloin kun Tsukuru ei ajatellut kuolemaa, hän ei ajatellut mitään muutakaan; ei ollut siis erityisen vaikeaa olla

ajattelematta mitään. Hän ei lukenut lehtiä, ei kuunnellut musiikkia, ei tuntenut edes seksuaalista halua. Maailman tapahtumilla ei ollut hänelle mitään merkitystä. Kun Tsukuru väsyi kököttämään asunnossaan, hän lähti ulos ja vaelteli naapurustossa vailla päämäärää tai meni asemalle, istahti penkille ja katseli loputtomiin junien lähtöä.

Hän kävi suihkussa joka aamu ja pesi hiuksensa huolella. Pyykit hän pesi kahdesti viikossa. Puhtaus oli yksi perusasioista, joihin hän takertui: pyykit ja peseytyminen ja hampaiden harjaus. Syömiseen hän ei kiinnittänyt juurikaan huomiota. Lounaan hän söi yliopistolla, mutta sen jälkeen hän ei juuri tullut nauttineeksi kunnollista ateriaa. Nälän yllättäessä hän osti läheisestä supermarketista omenoita tai vihanneksia ja pureskeli niitä, söi leipää sellaisenaan tai joi maitoa suoraan tölkistä. Kun tuli aika mennä nukkumaan, hän joi viskiä kuin olisi ottanut lääkettä, vain yhden pienen lasillisen. Onnekseen hän ei tarvinnut paljon alkoholia humaltuakseen, ja pienikin määrä riitti kevyesti viemään hänet unten valtakuntaan. Hän ei nähnyt lainkaan unia, tai jos näkikin, ne lipuivat esiin tajunnan laidoilta vailla tarttumakohtaa ja luiskahtivat tietoisuuden kaltevalta pinnalta kohti olemattomuutta.

Tsukuru Tazakia kuolemaan vetävä syy oli täysin selvä. Neljä hänen läheistä ja pitkäaikaista ystäväänsä olivat eräänä päivänä ilmoittaneet ehdottomasti ja aivan yhtäkkiä, ettei ”kukaan meistä enää halua tavata sinua eikä puhua kanssasi”. Minkäänlaista syytä tai selitystä siihen, miksi hänen oli pakko ottaa vastaan tuo säälimätön ilmoitus, ei annettu. Eikä hän uskaltanut kysyä.

Nuo neljä olivat hänen lukioaikaisia, hyviä ystäviään. Tsukuru oli jo jättänyt kotikaupungin taakseen ja opiskeli

korkeakoulussa Tokiossa, eikä kaveriporukasta erottamisen siksi olisi pitänyt aiheuttaa ongelmia hänen arjessaan: hän ei esimerkiksi joutunut törmäämään entisiin ystäviinsä kadulla. Todellisuudessa välimatka päinvastoin paisutti Tsukurun tuntemaa tuskaa, sai sen entistäkin painostavamaksi. Eristyneisyys ja yksinäisyys muodostuivat monen sadan kilometrin mittaiseksi kaapeliksi, jota valtava vintturi väänsi kipeästi. Jännittynyttä linjaa pitkin saapui vaikeasti tulkittavia viestejä päivin ja öin. Ääni oli kuin puiden välissä ulkova raju puhuri, jonka vuoroin voimistuva, vuoroin heikkenevä ujellus raastoi Tsukurun korvia.

He viisi olivat samalla luokalla yleisessä lukiossa Nagoyan esikaupungissa. Kolme poikaa, kaksi tyttöä. He olivat ystävyystyneet lukion ensimmäisen luokan jälkeisenä kesänä vapaaehtoistyössä. Tiivis joukko pysyi koossa, vaikka uusi lukuvuosi alkoi ja he joutuivat eri luokille. Vapaaehtoistyö oli osa kesäloman aikaista yhteiskuntaopin kotitehtävää, mutta ystävykset jatkoivat oma-aloitteisesti toimintaansa tehtävään varatun ajan jälkeenkin. Vapaapäivinä he lähtivät vaeltamaan, pelasivat tennistä, kävivät uimassa aina Chitan niemimaalla, naapuriprefektuurissa asti. Toisinaan he myös lukivat yhdessä kokeisiin jonkun luona, mutta useimmiten he vain kokoontuivat ja juttelivat loputtomiin. Varsinaista teemaa ei päätetty, mutta silti puheenaiheista ei ollut puutetta.

Viisikko oli kohdannut sattumalta. Heidän tehtävänsä oli avustaa iltakoulussa alakoululaisia, jotka eivät pysyneet mukana tavallisessa opetuksessa (moni lapsista ei suostunut menemään kouluun). Koulu oli katolisen kirkon perustama erityiskoulu. Kolmenkymmenenviiden oppilaan luokasta vain he viisi olivat valinneet kyseisen vaihtoehdon

useiden vapaaehtoistöiden joukosta. He osallistuivat kolmena päivänä lähellä Nagoyaa järjestetyille kesäleirille ja tulivat hyvin juttuun lasten kanssa.

Vapaaehtokinä he juttelivat avoimesti ja huomasivat ymmärtävänsä toisiaan. He kertoivat toiveensa ja paljastivat hautomansa murheet. Kun kesäleiri loppui, jokainen tunsi olevansa ”oikeassa paikassa ja oikeassa seurassa”. Kukin tunsi olevansa arvokas ja hyväksytty ja ymmärsi samalla tarvitsevansa muita. Viisikon kesken virinnyt sopusointu muistutti sattumanvaraisesti onnistunutta kemiallista reaktiota. Vaikka olisi yhdistetty samat aineet ja valmistauduttu kuinka huolella, samaa tulosta ei luultavasti olisi pystytty saamaan aikaan toista kertaa.

Nuoret menivät kesän jälkeenkkin iltakouluun parina viikonloppuna kuussa, auttoivat lapsia näiden opinnoissa, lukivat heille kirjoja, leikkivät ja liikkuivat yhdessä. Toisinaan he myös leikkasivat ruohoa, maalasivat rakennusten seiniä ja korjasivat leikkikentän kalusteita. Toiminta jatkui kahden ja puolen vuoden ajan, aina lukiosta valmistumiseen saakka.

Kenties kolmen pojan ja kahden tytön yhdistelmä kuitenkin sisälsi jännitteen. Jos esimerkiksi muodostuisi kaksi pariskuntaa, yksi poika heitettäisiin yli laidan. Tuo mahdollisuus kaikesti leijui koko ajan heidän yllään kuin pieni sinnikkäästi paikallaan pysyttelevä pilvi. Todellisuudessa niin ei kuitenkaan ollut käynyt, eikä siltä missään vaiheessa ollut vaikuttanutkaan.

Oli ehkä sattumaa, että kaikki viisi olivat suurkaupungin lähialueen ”ylemmän keskiluokan” perheiden lapsia. Vanhemmat kuuluivat niin sanottuihin suuriin ikäluokkiin. Isät tekivät erityisosaamista vaativaa työtä tai työskentelivät

tunnetussa suuryrityksessä. Lasten koulutuksessa ei pihistely. Kotona oli ainakin pintapuolin rauhallista, kenenkään vanhemmat eivät olleet eronneet, äidit olivat pääasiassa kotirouvia. Koulussa painotettiin yliopiston pääsykokeisiin valmentautumista, joten tulostaso oli yleisesti korkea. Elinympäristön osalta heillä oli paljon enemmän yhdistäviä kuin erottavia piirteitä.

Tsukuru Tazakia lukuun ottamatta muilla neljällä oli eräs toinenkin yhdistävä piirre: kunkin nimessä oli väriä merkitsevä kirjoitusmerkki. Poikien sukunimet olivat Akamatsu, ”Punainen mänty” ja Ōmi, ”Sininen meri”, tyttöjen Shirane, ”Valkoinen juuri” ja Kurono, ”Musta niitty”. Vain Tazakin, ”Monta niemeä”, merkkeihin ei sisältynyt väriä, mikä sai Tsukurun alusta saakka tuntemaan hienoista ulkopuolisuutta. Sillä, oliko nimessä väriä vai ei, ei tietenkään ollut mitään tekemistä luonteen kanssa. Silti värin puuttuminen harmitti, jopa satutti Tsukurua melko lailla hänen omaksi hämmästykseksensä. Muut alkoivat kuin itsestään selvästi kutsua toisiaan värillä: Aka – punainen, Ao – sininen, Shiro – valkoinen, Kuro – musta. Tsukurua kutsuttiin vain etunimellä. Miten hyvä olisikaan ollut, jos hänelläkin olisi ollut värillinen sukunimi, Tsukuru pohti ties kuinka monta kertaa aivan vakavissaan. Silloin kaikki olisi ollut täydellistä.

”Punaisen” Akan koulutulokset olivat vertaansa vailla. Hän oli kaikissa aineissa luokan parhaita, vaikkei vaikuttanut erityisemmin panostavan opiskeluun. Menestys ei kuitenkaan noussut Akalle päähän vaan sai hänet vetäytymään askelen taakse ja huomioimaan muita, aivan kuin hänen ylivoimaisuutensa olisi hävettänyt häntä. Kuten usein on pienikokoisten ihmisten laita (hän ei kasvanut yli 160 sen-

tin), hän ei antanut periksi kun oli kerran päättänyt jotakin, olipa kyseessä miten pieni asia tahansa. Hän suuttui usein tosissaan järjettömistä säännöistä tai kiukustui osaamattomille opettajille. Luonnostaan periksi antamattomana hän tuli pahalle päälle hävittäessään tennisottelun. Aka ei varsinaisesti ollut huono häviäjä, mutta meni tappion kärsittyään selvästi hiljaiseksi. Muita neljää hänen kärsimättömyytensä huvitti, eivätkä he voineet kunnolla ymmärtää sitä. Lopulta Aka itsekin nauroi. Akan isä oli Nagoyan yliopiston taloustieteen laitoksen professori.

”Sininen” Ao oli koulun rugbyjoukkueen hyökkääjä, eikä hänen ruumiinrakenteessaan ollut pienintäkään moitteen sijaa. Lukion kolmannella hänestä tuli joukkueen kapteeni. Hänen hartiansa olivat leveät ja rintansa roteva, otsa oli korkea, suu suuri ja nenä jyrkä. Ao heittäytyi täysillä peliin, ja hän oli aina ruhjeilla. Pitkäjänteinen opiskelu ei sopinut hänelle, mutta hän oli luonteeltaan valoisa, ja moni piti hänestä. Hän katsoi suoraan silmiin ja puhui kuuluvalla äänellä. Hän oli hämmästyttävä suursyömäri, joka ahmi mitä tahansa hyvällä ruokahalulla. Ao puhui harvoin pahaa kenestäkään ja muisti heti ihmisten nimet ja kasvot. Hän oli hyvä kuuntelemaan muita ja ottamaan tilanteen haltuunsa.

Tsukuru muisti yhä Aon ennen rugbyottelua, kokoa-massa pelaajia rinkiin ja pitämässä kannustuspuhetta. ”Nyt me voitetaan, onko selvä! Kyse on vain siitä, *miten* me voitetaan ja *paljonko* me voitetaan. Häviäminen ei ole vaihtoehto. Me ei hävitä!” hän huusi. ”Ei hävitä!” kentälle levittäytyvät pelaajat karjuivat.

Heidän lukionsa rugbyjoukkue ei kuitenkaan ollut erityisen menestyksenkäs. Ao itse oli voimakas, taktinen pelaaja,

mutta muun joukkueen taso oli vähän niin ja näin. Se hävisi aivan liian nopeasti yksityislukioiden mestarijoukkueille, joihin kerättiin stipendeillä parhaita pelaajia koko maasta. Ottelun jälkeen Ao ei kuitenkaan pahemmin piitannut tappiosta. ”Tärkeintä on voiton tahto”, hän usein sanoi. ”Emme voi oikeassakaan elämässä aina voittaa. Siinä missä on voittoja, on myös menetyksiä.”

”Niin ja pelejä perutaan sateen vuoksi”, sarkastikko Kuro sanoi. Ao pudisti surullisen näköisenä päätään.

”Sinä sotket rugbyn baseballiin ja tennikseen. Rugbyssa pelejä ei peruta sateen takia.”

”Pidetäänkö ottelut siis sateellakin?” Shiro sanoi hämmästyneen oloisena. Hänellä ei ollut minkäänlaista tietämystä urheilusta, saati mielenkiintoa siihen.

”Totta se on”, Aka pisti väliin muka tosissaan. ”Rugbyotteluita ei peruta, vaikka sataisi kuin saavista kaataen, ja siksi joka vuosi suuri määrä pelaajia kuolee hukkumalla pelikentällä.”

”Miten hirveää!” Shiro puuskahti.

”Äh, älä nyt jaks. Sehän oli vitsi”, Kuro huokasi kyllästyneenä.

”Juttu lähti nyt väärään suuntaan”, Ao sanoi. ”Yritin sanoa, että urheilijan taitoihin kuuluu myös osata hävitä hyvin.”

”Sitä siis harjoittelet päivittäin”, Kuro näpäytti.

”Valkoisella” Shirolla oli hienostuneet kasvopiirteet, jotka toivat mieleen vanhanaikaisen japanilaisen nukan. Hänen vartalonsa oli pitkä ja hoikka kuin mallilla. Hiukset olivat pitkät ja kauniit, kiiltävän sysimustat. Vastaantulijat käännähtivät kadulla vaistomaisesti katsomaan hänen peräänsä. Hän ei kuitenkaan itse vaikuttanut tietävän, miten

suhtautuisi kauneuteensa. Hän oli luonteeltaan liiankin vakavamielinen ja huono tavoittelemaan ihmisten huomiota missään asiassa. Hän soitti kauniisti ja taitavasti pianoa, muttei koskaan esitellyt taitoaan tuntemattomien edessä. Vain opettaessaan kärsivällisesti pianonsoittoa erityiskoulun lapsille hän näytti todella onnelliselta. Niin valoisan ja huolettoman näköistä Shiroa Tsukuru ei ollut nähnyt koskaan muulloin. ”Moni lapsi, jolle tavallinen opiskelu ei sovi, on lahjakas musiikissa, ja olisi sääli, jos se jäisi huomaamatta”, Shiro sanoi. Koulussa ei kuitenkaan ollut kuin miltei antiikkinen pystypiano. Niinpä ystävykset keräsivät innolla avustuksia saadakseen hankittua kunnan pianon. Kaikki tekivät osa-aikatoita kesällä. He menivät soitinliikkeeseen pyytämään tukea hankkeelleen, ja pitkien ponnistelujen päätteeksi joukko onnistui hankkimaan flyygelin lukion kolmannen luokan keväänä. Pyyteetön vapaaehtoistyö herätti huomiota, ja siitä kirjoitettiin jopa lehteen.

Shiro oli yleensä tuppisuu, mutta hän piti eläimistä. Koirien ja kissojen noustessa puheenaiheeksi hänen ilmeensä muuttui täysin ja hän yhtyi innoissaan keskusteluun. Shiro sanoi unelmoivansa eläinlääkärin työstä, mutta Tsukuru ei oikein pystynyt kuvittelemaan häntä avaamassa labradorinoutajan mahaa terävällä skalpellilla tai työntämässä kättään hevosen peräaukkoon. Alan oppilaitoksessa sellaiset käytännön harjoitukset olisivat tietysti välttämättömiä. Shiron isä piti äitiys- ja naistentautien klinikkaa Nagoyassa.

”Musta” Kuro oli ulkonäöltään vain hieman keskinkertaista paremman näköinen, mutta hänen kasvonsa olivat eläväiset ja viehättävät. Hän oli roteva, tukeva ja isorintainen jo 16-vuotiaana. Hän oli itsenäinen, vahvaluonteinen, taitava puhumaan, ja hänellä leikkasi hyvin. Humanistisissa

aineissa Kuro pärjäsi erinomaisesti, mutta matematiikassa ja fysiikassa hän oli toivoton. Hänen isänsä oli perustanut Nagoyaan tilitoimiston, mutta tyttärestä ei selvästikään olisi siinä työssä apua. Tsukuru auttoi häntä usein matematiikan tehtävissä. Kurolla oli tapana puhua terävän ironisesti, mutta hänellä oli myös erityinen, raikas huumorintaju, ja hänen kanssaan keskusteleminen oli hauskaa ja inspiroivaa. Hän oli lukutoukka, aina kirja kädessä.

Shiro ja Kuro olivat olleet yläasteella samalla luokalla ja tunsivat toisensa hyvin jo ennen viisikon muodostumista. Rinnakkain nuo kaksi olivat todella viehättävä näky: taiteellisesti lahjakas, silti arka, upea kaunotar sekä fiksu ja sarkastinen komedienne. Mikä ainutlaatuinen ja ihmeellinen yhdistelmä he olivatkaan.

Oikeastaan Tsukuru Tazaki oli joukon ainoa, joka ei ollut erityisen persoonallinen. Koulussa hän pärjäsi hieman keskitasoa paremmin. Hän ei ollut niinkään kiinnostunut opiskelusta, mutta kuunteli tunnilla tarkasti eikä koskaan jättänyt aivan välttämättömiä tehtäviä valmistelematta tai kertaamatta. Jostain syystä hän oli tottunut sellaiseen sääntillisyyteen jo pienestä pitäen. Hän pesi kätensä aina ennen ruokailua ja harjasi hampaansa aterian jälkeen. Tsukuru ei herättänyt huomiota koetuloksillaan, mutta hän selvisi kaikista aineista helposti kohtuullisin arvosanoin. Koska erityisiä ongelmia ei ollut, hänen vanhempansa eivät olleet vaativia kouluarvosanojen suhteen; he eivät pakottaneet poikaansa preppauskouluun tai palkanneet kotiopettajaa.

Liikuntaakaan hän ei inhonnut, muttei sentään liittynyt koulun urheilukerhoon treenatakseen aktiivisesti, vaan lähinnä pelasi tennistä perheen ja ystävien kanssa tai kävi toisinaan laskettelemassa tai uimassa. Hänen kasvonsa

olivat symmetriset, ja hän sai joskus kuulla kehuja ulkonnäöstään mutta tulkitsi kehut vain osoitukseksi siitä, ettei ”pahempia ongelmia” ollut. Katsellessaan itseään peilistä hän usein huomasi kasvojensa toivottoman tylsyyden. Taitteistakaan hän ei ollut sen syvällisemmin kiinnostunut, eikä hänellä ollut mainittavia harrastuksia tai erityistaitoja. Hän oli pikemminkin harvapuheinen ja huono sosiaalisissa suhteissa, punastui helposti eikä pystynyt rentoutumaan tavatessaan jonkun ensi kertaa.

Jos kuitenkin pitäisi nimetä jokin piirre jolla Tsukuru erottui muista, niin luultavasti hänen perheensä oli joukkion jäsenten perheistä kaikkein varakkain. Hänen äitinsä sisar oli pitkän linjan näyttelijä ja vaatimattomuudestaan huolimatta varsin tunnettu. Tsukurulla itsellään ei kuitenkaan ollut kehumisen arvoista, *tiettyä* erityislahjakkuutta tai piirrettä, tai ainakin hänestä itsestään tuntui siltä. Hän oli kaikessa keskinkertainen – tai sitten hänen värinsä oli hento.

Yksi harrastus hänellä tosin oli: Tsukuru Tazaki piti valtavasti rautatieasemien katselusta. Jostakin tuntemattomasta syystä hän oli ollut kiinnostunut asemista siitä asti kun oli tullut tietoiseksi maailmasta. Oli samantekevää, oliko kyseessä *shinkansen*-luotijunan valtava asemakompleksi, vain yhden linjan varteen rakennettu pieni maaseutu-asema, tai sitten arkinen ja käytännönläheinen tavara-asema, kunhan se oli rautatieasema. Kaikki asemiin liittyvät asiat kiehtoivat hänen mieltään. Kuten muutkin lapset, hän lumoutui pienoisorateista. Hänen mielenkiintoaan eivät kuitenkaan vanginneet yksityiskohtaisesti viimeistellyt junat vaunuineen, mutkikkaasti risteilevä rata tai huolella suunniteltu kolmiulotteinen maisemamalli, vaan ikään kuin

ylimääräisenä mukaan lisätty aseman pienoismalli. Tsukurusta oli mukava katsella, miten juna ohitti aseman tai miten se hidasti vähitellen nopeuttaan ja pysähtyi täsmällisesti laiturin eteen. Hän kuvitteli lähtevien ja saapuvien matkustajien hahmot ja aseman kuulutukset, junan lähdöstä tiedottavan kellon ääni kantautui hänen korviinsa, asemamiesten toimeliaat liikkeet kohosivat mieleen. Todellisuus ja kuvitelma sekoittuivat, ja hän tärisi innosta. Hän ei kuitenkaan kyennyt selittämään muille selkeästi, miksi rautatieasemat niin vetivät häntä puoleensa – ja vaikka olisi jotenkuten pystynytkin siihen, häntä olisi kuitenkin lopulta pidetty outona lapsena. Niinpä Tsukuru itsekin ajatteli toisinaan, että hänessä täytyi olla *jotakin epänormaalaa*.

Tsukuru ei kuitenkaan ollut huomiota herättävän persoonallinen, ja hänellä oli taipumus tavoitella keskinkertaisuutta kaikessa. Ilmeisesti hänessä oli kuitenkin jotakin, joka erotti hänet muista, jotakin mitä ei voinut pitää tavanomaisena. Ristiriitainen käsitys omasta itsestä oli monessa tilanteessa eksyttänyt ja hämmentänyt häntä poikavuosisista kolmekymmentäkuusivuotiaaksi asti, välillä vain hieman, välillä syvästi ja rajusti.

Tsukurun oli toisinaan vaikea ymmärtää, miksi hänet oli otettu mukaan joukkoon. Oliko hän *aivan oikeasti* tarpeellinen muille? Eikö pikemminkin muilla neljällä olisi ollut hauskeempaa ja rennompaa ilman häntä? Eivätkö he vain olleet huomanneet sitä? Vai veisikö ainoastaan oman aikansa ennen kuin he tajuaisivat asian? Mitä enemmän Tsukuru Tazaki tilannettaan pohti, sitä vähemmän hän sitä ymmärsi. Oman arvon mittaaminen muistutti yritystä

punnita jotakin, jonka painoa ei voinut selkeästi määrittää. Puntarin viisari ei kilahtanut mihinkään pykälään.

Muut neljä eivät kuitenkaan näyttäneet huolehtivan asiasta. Tsukurusta vaikutti, että heistä oli aidosti mukavaa tavata ja puuhailla yhdessä nimenomaan viidestään, ei enempää tai vähempää – kuin he olisivat muodostaneet säännöllisen kulmion viidestä juuri sopivan pituisesta sivusta. Se näkyi ystävien kasvoilta selvästi.

Tsukuru Tazaki oli tietenkin itsekin iloinen ja ylpeä, että hänet oli otettu tuon viisikulmion yhdeksi välttämättömäksi osaksi. Hän piti neljästä muusta koko sydämestään, rakasti yhdessä olosta versonutta eheyden tunnetta yli kaiken. Kun maasta ravinteita imevä nuori puu Tsukuru sai toveripiiristään murrosiässä välttämätöntä ravintoa, joka muodostui kasvulle tärkeäksi energiaksi ja varastoitui kehoon hätätilanteessa käytettäväksi lämmönlähteeksi. Silti hänen mielensä pohjalla häilyi pelko, että hänet pudotettaisiin pois tiiviistä joukosta tai hylättäisiin. Alati mieltä jäytävän pelon synnyttämä epävarmuus nosti usein päätään kuin pahaenteinen musta kallio, joka vuoroveden vetäytyessä kohoaa näkyviin.

”Tykkäsit siis asemista jo pienenä”, Sara Kimoto kiinnostui.

Tsukuru nyökkäsi, hieman varovaisesti. Hän ei halunnut Saran pitävän häntä yhden alan nörttinä, joihin teknisen alan kouluissa ja työpaikoilla usein törmäsi. Niin oli tainnut kuitenkin jo käydä.

”Niin, jostain syystä olen tykännyt asemista pienestä pitäen”, hän myönsi.

”Melko selkeä elämänkaari.” Sara kuulosti kiinnostuneelta, eikä Tsukuru huomannut hänen äänessään kielteistä sävyä.

”Miksi juuri asemat, sitä en kyllä oikein osaa selittää.”

Saran kasvoille kohosi hymyn kare. ”Sen on pakko olla kutsumus.”

”Saattaa olla”, Tsukuru sanoi.

Miten oli päädytty tähän aiheeseen, Tsukuru mietti. Kaikki se oli tapahtunut jo aikaa sitten, ja jos olisi pystynyt, hän olisi pyyhkinyt nuo muistot mielestään. Sara kuitenkin jostain syystä halusi kuulla Tsukurun lukioajoista. Millainen lukiolainen hän oli ollut, mitä hän oli tehnyt? Keskustelu eteni luontevasti ja ennen kuin huomasikaan, Tsukuru oli kertomassa viiden ystävän porukasta. Värikäs nelikko ja väritön Tsukuru Tazaki.

Kaksikko oli baarissa Tokion Ebisun alueen laidalla. Tarjoituksena oli ollut nauttia illallinen Saran tuntemassa pienessä ravintolassa, joka tarjosi perinteistä japanilaista ruokaa. Sara oli kuitenkin sanonut, että oli syönyt myöhäisen lounaan eikä hänellä ollut ruokahalua, joten he olivat peruneet varauksen ja päättäneet nauttia drinkit ja napostella juustoa ja pähkinöitä. Tsukurullakaan ei ollut nälkä, joten hän ei vastustellut. Hän oli muutenkin pieniruokainen.

Sara oli Tsukurua kaksi vuotta vanhempi ja suunnitteli isossa matkailualan yrityksessä ulkomaan pakettimatkoja. Työmatkoja ulkomaille oli luonnollisesti tiuhaan. Tsukuru oli töissä rautatiefirmassa. Yritys oli erikoistunut asemien suunnitteluun ja kunnostukseen läntisen Kantōn alueella (kutsumusammatti). Vaikkei heidän töillään ollut suoraa yhteyttä toisiinsa, kummallakin oli matkustamiseen liittyvä ammatti. Heidät esiteltiin toisilleen Tsukurun pomon tupaantuliaisissa, missä he vaihtoivat yhteystietoja. Nämä olivat neljännet treffit. Kolmannen kerran tavatessaan he olivat menneet aterian jälkeen Tsukurun asunnolle ja har-

rastaneet seksiä. Kaikki oli mennyt luontevasti. Noista tapahtumista oli nyt viikko. Oltiin ratkaisevassa vaiheessa. Jos asiat etenisivät kuten tähänkin asti, heidän suhteensa syvenisi edelleen. Tsukuru oli 36-vuotias, Sara 38 – tietenkin aivan eri asia kuin lukioikäisten rakkaus.

Heidän tavatessaan ensimmäisen kerran Saran kasvot kiehtoivat Tsukurua merkittävästi. Nainen ei ollut yleisten kriteerien mukainen kaunotar. Poskipäiden luut työntyivät itsepäisesti esiin, nenä oli kapea ja hieman terävä. Hänen kasvoissaan oli kuitenkin jotakin hyvin eläväistä, joka kiinnitti Tsukurun huomion. Silmät olivat yleensä kapeat, mutta avautuivat äkkiä suuriksi hänen halutessaan tarkastella jotakin, ja täysin ujostelemattomat, uteliaisuutta pursuavat mustat silmäterät tulivat näkyviin.

Tsukurulla oli kehossaan eräs hyvin herkkä piste, jota hän ei yleensä tiedostanut, jossakin keskellä selkää. Pienen pieni ja pehmeä kohta oli hänen omien kättensä ulottumattomissa ja jäi yleensä peittoon eikä näkynyt ulospäin. Joskus se kuitenkin nousi esiin täysin odottamatta kuin tuntemattoman sormenpään painamana, jokin hänen sisällään aktivoitui ja sai jonkin erityisen aineen erittymään. Aine sekoitui vereen ja levisi kehon joka kolkkaan, minkä seurauksena syntynyt stimulaation tunne oli sekä lihallinen että henkinen.

Tavatessaan Saran ensimmäistä kertaa Tsukuru aisti, miten jostakin kurkottanut nimetön sormenpää painoi päättäväisesti tuota katkaisijaa. He keskustelivat melko pitkään ensitapaamisella, mutta Tsukurun mieleen ei jäänyt piiruakaan siitä, mitä he puhuivat. Hän muisti vain hätkähdyttävän aistimuksen selässään ja sen herättämän merkittävän stimulaation. Jokin hänessä löystyi samalla kun toinen

kohta kiristyi. Mitä ihmettä tuo tunne merkitsi? Tsukuru mielti asiaa useita päiviä. Hän ei kuitenkaan ollut hyvä poh-timaan asioita joilla ei ollut muotoa, ja niinpä hän lähetti Saralle tekstiviestin ja pyysi tämän syömään – varmistaakseen tuntemuksen merkityksen.

Saran ulkonäön lisäksi myös hänen vaatetuksensa miellytti Tsukurua. Yksinkertaiset vaatteet, joiden leikkaus oli luonnollinen ja kaunis, istuivat vartaloon mukavasti. Vaikutelma oli pelkistetty, mutta Tsukurun oli helppo arvata, että vaatteiden valitsemiseen oli käytetty runsaasti aikaa eikä niiden hintakaan ollut vaatimatonta. Kevyt, elegantti meikki ja vähäiset mutta tyylikkääst asusteet sopivat hyvin asuun. Vaatteet eivät erityisemmin kiinnostaneet Tsukurua, mutta hän oli jo kauan pitänyt taitavasti pukeutuvien naisten kat-selusta, samaan tapaan kuin hän arvosti kaunista musiikkia.

Hänen kaksi isosiskoaan olivat pitäneet vaatteista, ja usein ennen treffejä he sieppasivat pikku-Tsukurun vaatiakseen mielipidettä pukeutumisesta, jostain syystä vieläpä varsin vakavissaan. *No, mitä mieltä olet tästä? Entäs tämä yhdis-telmä?* Ainoana miehenä hän ilmaisi mielipiteensä joka ker-ran selkeästi, ja hänen ilokseen sisaret arvostivatkin usein veljensä näkemyksiä. Naisten vaatteiden tarkkailu muodos-tui hänelle tavaksi.

Tsukurun mieleen nousi hetki, kun Sara riisui mekkonsa hänen siemaillessaan viskisoodaa. Sara avasi hakaset ja sujautti vetoketjun auki. He olivat harrastaneet seksiä vain kerran, mutta kokemus oli ollut miellyttävä ja onnistunut. Sara näytti ikäistään viitisen vuotta nuoremalta sekä vaat-teet päällä että ilman. Hänen ihonsa oli vaalea, ja rinnat oli-vat kauniin pyöreään muotoiset, vaikkeivät suuret olleetkaan. Oli ihanaa hyväillä hänen ihoaan pitkään, ja yhdynnän jäl-

keen Tsukurulle tuli hellä olo hänen pidellessään Saraa. Pelkästään se ei tietenkään riittänyt, sen hän ymmärsi. Oli kyse kahden ihmisen yhteydestä: jos otti jotakin, oli myös annettava takaisin.

”Millainen sinun lukioaikasi oli?” Tsukuru Tazaki kysyi. Sara puisti päätään.

”Ihan sama, millainen minun lukioaikani oli, se on melko tylsä puheenaihe. Voin kertoa omastani joskus toiste, mutta nyt haluaisin kuulla sinun tarinasi. Miten sille viiden ystävän porukalle kävi?”

Tsukuru otti kourallisen pähkinöitä kämmenelleen ja pisti muutaman niistä suuhunsa.

”Meillä oli monta sanatonta sopimusta keskenämme. Yksi niistä oli, että ’ollaani viidestään aina kun mahdollista’. Eli esimerkiksi vältetään vain kahdestaan puuhaamista. Muuten viisikkomme olisi saattanut hajota. Meidän oli oltava yksi, yhtenäinen yksikkö. Miten sen nyt sanoisi? Pyrimme ylläpitämään harmonista yhteisöä vailla hämmennystä.”

”Harmonista yhteisöä vailla hämmennystä?” Saran äänessä kuului vilpityn ihmetys. Tsukuru punastui hieman.

”Lukioiässä sitä ajattelee kaikkea kummallista.”

Sara kallisti hieman päätään Tsukurun kasvoja tuijottaen.

”Ei se minusta ole kummallista. Mutta mikä teidän tavoitteenne oikein oli?”

”Niin kuin äsken sanoin, tarkoituksena oli avustaa ilta-koulussa oppimisvaikeuksista tai kiinnostuksen puutteesta kärsiviä oppilaita. Se oli lähtökohta, ja tietenkin sillä oli jatkossakin merkitystä meille. Mutta ajan kuluessa yhdessä tekeminen sinänsä taisi muodostua tavoitteeksemme.”

”Ai että porukan kasassa pysyminen oli sinänsä jo yksi tavoite?”

”Ehkäpä.”

Sara siristi hiukan silmiään.

”Niin kuin maailmankaikkeus”, hän sanoi.

”En tiedä maailmankaikkeudesta”, Tsukuru sanoi. ”Mutta niihin aikoihin pidimme sitä tosi tärkeänä. Oli tärkeää vaalia huolella välillemme muodostunutta erityistä kemiaa. Kuin varjेलisi sytytettyä tulitikkua tuulelta.”

”Kemiaa?”

”Sattumalta siinä ajassa ja paikassa syntyynyttä voimaa, joka ei uusiudu.”

”Niin kuin alkuräjähdyks?”

”En tiedä alkuräjähdyksestä”, Tsukuru sanoi. Sara joi kulauksen mojitoa ja tarkasteli drinkissä kelluvaa mintunlehteä monesta eri kulmasta, kunnes sanoi:

”Minä kävin yksityistä tyttölukiota, enkä siksi suoraan sanottuna ymmärrä yleisten koulujen tyttöjen ja poikien muodostamia kaveriporukoita. En oikein osaa kuvitella, millaista se on. Säilyttääksenne yhteisön *vailla hämmennystä*, pyritte pidättäytymään seksuaalisista suhteista. Sitäkö tarkoitat?”

”En tiedä, onko pidättäytyminen sopiva sana. Ei se tuntunut olevan meille niin iso juttu. Mutta kyllä me todellakin varoimme, ettei syntyisi sukupuolisuhteita.”

”Mutta sitä ei siis sanottu ääneen?”, Sara sanoi. Tsukuru nyökkäsi.

”Ei sanottu. Ei meillä ollut mitään sääntökirjaa.”

”No entäs sinä itse? Eivätkö Shiro ja Kuro vetäneet sinua puoleensa kun olitte jatkuvasti yhdessä? Puheesi perusteella kumpikin oli varsin viehättävä.”

HARUKI MURAKAMIN (s. 1949) kirjoista otetaan Japanissa miljoonapainoksia. Murakamin kansainvälinen suosio on liki yhtä huikea. Hän on julkaissut romaaneja, novelleja ja tietokirjoja, joita on käännetty yli 40 kielelle. Lisäksi hän on kääntänyt japaniksi amerikkalaista kirjallisuutta, mm. John Irvingiä, F. Scott Fitzgeraldia ja Raymond Carveria. Hän on opiskellut elokuva-alaa ja pyörittänyt jazzklubia. Murakamin romaanista *Norwegian Wood* tehtiin myös suosittu elokuva.

Huippusuosittu Haruki Murakami palaa *Värittömän miehen vaellusvuosissa* läpimurtoteoksensa *Norwegian Woodin* tyyliin. Unenomaisessa romaanissa päähenkilö Tsukuru Tazaki matkustaa Suomeen.

”Jännittävä kuin trilleri, vilpitön kuin murhenäytelmä ja ääneltään sekä aiheeltaan niin omanlaisensa kuin vain Haruki Murakamilta voi odottaa.”

KÖLNER STADT-ANZEIGER / BERLINER ZEITUNG

”Murakami kirjoittaa vapauden tavoittelusta. Se voi tulla monelle tarpeeseen.”

DIE LITERARISCHE WELT

9 789513 179472

84.2 | www.tammi.fi | ISBN 978-951-31-7947-2

Päällys: Jussi Kaakinen